

УДК: 101.1: 124.5: 141.7: 316. 344. 42 (560)

Н. І. Білокопитова

Запорізький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПАРАЛЕЛІ ТЮРКСЬКОГО ТА ПЕРСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто ключові соціально-політичні аспекти, що характеризують сьогодення тюркської та перської соціальності. Необхідність такого дослідження пов'язане з філософською проблемою соціального керування. Автором визначається система основних аксіологічних констант, що описують ціннісний світ тюркського та перського буття в цілому: економічне, політичне, релігійне, культурне; виявлено загальні та специфічні риси концепту в тюркомовній та перськомовній картинах світу, які мають прояв на рівні контекстуальних смислів.

Ключові слова: концептосфера цінності, співвідношення Ісламського і Західного, категорія «цінність», кластеризація економіки, структура суспільства, Іранський режим, секулярна традиція Туреччини, правляча еліта Туреччини.

Сучасний світ нав'язує людині прагматичну модель буття в культурі і соціумі, де цінність особистості виявляється вторинною по відношенню до досягнення благ цивілізації. Прагматичні цінності представляються більш зручними, доступними і пристосованими до сучасності. Тому може скластися враження, що духовні ідеали ослабли. Але кількісне переважання прагматизму ніяк не говорить про його якісний пріоритет. Інтенція (лат. *intentio* «прагнення») людини тюркського світогляду духовна по суті.

Актуальність розглянутого питання обумовлена теоретичними та практичними проблемами розвитку сучасного соціуму. В умовах соціально-економічних трансформацій ключовими та безпосередніми елементами продуктивних сил стають філософські знання процесів соціального устрою. На сучасному етапі взаємовідносин Туреччини та Ірану викликають інтерес як у науці, так і в міжнародному суспільстві в цілому. Він пов'язаний, насамперед, з можливістю співпраці Турецької Республіки з Ісламською Республікою Іран для вирішення спільних міжнародно-політичних проблем і завдань, таких як: курдське питання і проблема тероризму, арабо-ізраїльський конфлікт і іранська ядерна програма.

У аксіологічних константах епохи імпліцитно міститься інформація про світоглядні настанови і вектор наукової та соціокультурної діяльності людини розглянутого періоду.

Об'єктом дослідження виступають сучасна тюркомовна та перськомовна соціальні культури.

Предметом дослідження виступають соціально-політичні процеси тюркомовної та перськомовної соціальності.

Метою дослідження є аналіз підсистем, компонентів й елементів громадського життя в їх координаційній залежності, виявлення аксіологічних, універсальних і специфічних рис, концептуальних засад в тюркомовній Туреччині та у перськомовному Ірані.

Реалізація поставленої мети досягається шляхом вирішення наступних завдань:

- уточнити понятійну складову аксіологічної парадигматики на основі аналізу його когнітивних репрезентацій і виявлених контекстуальних смислів;
- виявити загальні та специфічні риси підсистем, компонентів й елементів громадського життя в їх координаційній залежності в тюркомовній та перськомовній картинах світу.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що зроблена спроба цілісного вивчення впливу культурно-релігійного чинника на соціальні процеси, що дозволяє дати більш об'ємне і глибоке уявлення про соціально-політичних процесах в Туреччині та Ірані в контексті

вибору цивілізаційного розвитку.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період, починаючи з моменту революції 1979 у Ірані і закінчуються теперішнім часом.

Теоретичною основою при виробленні методологічних підходів з'явилися праці класиків соціологічної науки Д. Істона, Т. Парсонса, Г. Алмонда, К. Строма, Р. Далтона.

Науковці, праці яких відображали результати досліджень в галузі політології, міжнародних відносин та геополітики, а також системного аналізу: З. Бжезінський, Ю.Н. Матвеев, Р. Міллс, В. Парето, М.А. Хрустальов, П.А. Циганков, Е.Б. Шестопап та ін.

Особливості внутрішнього і зовнішнього політичного життя Ісламської Республіки Іран досліджують: Н.М. Мамедова, М.Р. Арунова, А. Гушер, Л.М. Раванди-Фада, В.І. Сажин, М. Санаї, В.І. Юртаєв та ін.

Гуманістична спрямованість соціально-філософського знання ніяк не перекреслює і не відторгає національну обумовленість, а навпаки, враховує обумовленість і бере основою загальнолюдські теорії. Соціальна філософія є дивовижне сплетення національного і загальнолюдського. Для сучасних соціально-філософських поглядів характерно те, що вони розглядають суспільство з позицій людської діяльності або суспільних відносин, або як історично розвиваючу систему, цілісної людської діяльності і суспільних відносин. Діяльність - рушійна сила соціального. Характеризуючи діяльність як засіб існування соціального, філософи підкреслюють таку її особливість, як інституційність. Інститути - заклади, які забезпечують відносну стабільність зв'язків і відносин між людьми в межах соціальної організації суспільства.

Соціальна філософія розглядає такі соціальні інститути як певну сукупність установ, закладів, відповідних структурі суспільства; сукупність соціальних умов і культурних зразків, що визначають стійкі форми соціальної поведінки та дії людей.

Зусилля аксіології як філософського знання спрямовані на обґрунтування загальнозначущого соціального ідеалу, наслідуючи який можна звільнити суспільство від небезпечностей, що порушують його органічність, тобто орієнтувати суспільство на органічну цілісність, а не на роздробленість. Ще Платон у своєму вченні про державу вимагав від політичної еліти суспільства духовно-моральної чистоти. Аксіологія як вчення про цінності, про ціннісні сенси є не стільки філософськи-абстрактним вченням, скільки областю конкретної соціальної діяльності. Встановлюючи історичне значення тих чи інших фактів історії, необхідно завжди враховувати причинно-наслідкові зв'язки досліджуваної події в контексті ціннісних орієнтирів.

Категорія «цінність» може і повинна трактуватися принаймні в трьох основних значеннях: як соціокультурне

поняття, що описує контекст буття, який об'єктивно має місце бути, як психологічне поняття і як логіко-гносеологічне поняття [1]. Цінності це ще не явище природи і суспільства, які проявляються повсякденно в соціальному житті, а благо життя і культури людей суспільства.

Г. Гегель вважав, що «стан суспільства слід визнати тим досконалішим, чим менше індивіду доводиться робити для себе, відповідно до своєї власної думки, у порівнянні з тим, що виконується шляхом загальних заходів» [2, с. 270]. Тобто, критерієм соціального прогресу є рівень суспільного розподілу праці.

Соціальна система, згідно Т. Парсонса, повинна задовольняти певним вимогам (AGIL), а саме:

A. - повинна бути пристосована до середовища (адаптації);

G. - у неї повинні бути поставлені цілі (досяжність мети);

I. - всі її елементи повинні бути скоординовані (інтеграції);

L. - цінності в ній повинні зберігатися (підтримання зразка).

Т. Парсонс вважає, що суспільство є особливим типом соціальної системи, який має високу спеціалізацію і самодостатність. Його функціональна єдність забезпечується соціальними підсистемами. До соціальних підсистем суспільства, як системи, Т. Парсонс відносить наступні: економіки (адаптація), політики (досяжність мети), культури (підтримка зразка). Функцію ж інтеграції суспільства виконує система «соціетальної спільності», яка містить у собі головним чином структури нормативів [3]. Аналіз економічної політики Туреччини та Ірану на сучасному етапі був проведений в монографії Н.Ю. Ульяновою і Н.М. Мамедовою, але у роботі основний наголос робиться на вивчення періоду правління в Туреччині ісламських партій.

Соціологи розглядають соціальну структуру як соціальний факт у дюркгеймовському розумінні. Ми сприймаємо соціальний факт як щось існуюче поза ним, як незалежну реальність, складову частину нашого оточення. Отже, соціальні структури обмежують нашу поведінку і направляють наші дії в певне русло. Соціальна структура як свого роду каркас всієї системи суспільних відносин, тобто як сукупність економічних, соціальних і політичних інститутів, які організують суспільне життя.

Соціальну структуру тюркського суспільства досліджує О. Тюркдоган [4; 5], також має праці з етнічної соціології. Соціальна структура іранського суспільства була досліджена в роботах Ж. Дюмезиля і Е. Бенвеністе [Benveniste 1969; Dumézil 1958].

Турецька Республіка, значна більшість населення якої складають мусульмани, є по-своєму унікальною країною в тому сенсі, що одночасно належить ісламській цивілізації, має світську європейську модель державного устрою, є членом Північноатлантичного альянсу і вже більше сорока років йде шляхом приєднання до ЄС. Ця країна накопичила унікальний історичний досвід взаємовпливу мусульманської ідентичності і європейських орієнтирів розвитку, поєднання секулярної та релігійної традицій, взаємодії демократії і політичного ісламу.

Протягом понад півтора століття Туреччина являє собою цілий комплекс фундаментальних суперечностей у сутнісних сферах соціальної життєдіяльності: політичній, економічній, соціальній, культурній.

У числі політичних суперечностей - процес демократизації «по-Західному» (політична вестернізація), що тісно пов'язаний не тільки з проблемою політичних

прав армії і духовенства, населенням країни в цілому, але і з проблемою взаємозв'язку Ісламського і Західного.

Основа геополітичних протиріч лежить у спробі Туреччини, за влучним висловом П. Ханни, «одночасно примирити Європу, США, Росію, Кавказ, Іран, Сирію і Ізраїль... [6, с.70]»; виступивши, таким чином, «мостом» між цивілізаціями, що будують взаємовигідні відносини з само заспокоєним протестантсько-католицьким Європейським Союзом, православною Російською Федерацією; утилітаристським НАТО, провідником корпоративних інтересів американського приватного військово-промислового комплексу; агресивно налаштованим іудейським Ізраїлем і різноманітною арабомусульманською спільнотою. Дана політика називається лідерами Туреччини не інакше, як «нуль проблем з сусідами [7]» та de-facto є константою в геополітиці кемалізму: у наявності континуїтет зі стратегією Атаюрка «мир у будинку, мир з закордоном [6, с.70]». При всьому при тому, будучи de-jure світською державою, Туреччина залишається de-facto ісламською країною. Доречно в даному випадку згадати поняття «культурного променя цивілізації», введене А. Тойнбі [8, с. 183].

Ключовим питанням в економічній сфері є спроба відтворення модерніти на локальному ґрунті. Що цікаво, саме в цій сфері за останні роки секулярна Туреччина добилася найбільш вражаючих успіхів. Кластеризація відіграє все зростаючу роль в реалізації стратегії створення конкурентної економіки Туреччини. Хоча поняття «кластер» не є новим поняттям для Туреччини, вже діючі в країні кластери поки не стали досить конкурентними і ефективними, як це можна було очікувати. І проте, автомобільний кластер в Бурсі є хорошим прикладом уже функціонуючого кластера з хорошою організаційною інфраструктурою. Сьогодні ЄС фінансує реалізацію в Туреччині двох проектів по кластеризації, в т.ч. проект розвитку моделювання одягу та текстильної промисловості, а також проект з розробки національної політики кластеризації [9].

В соціальній і культурній сферах основне протиріччя лежить в питанні про співвідношення Ісламського і Західного. Навмисно уникаючи таких трактувань як «політичний іслам», «ісламісти», «помірний (м'який) іслам», «ісламізація», які, незважаючи на свій загальноприйнятий науковий статус, не враховують початкової аксіологічної настанови Ісламського, слід зазначити, що релігія і політика безвідривно пов'язані один з одним і не можуть розглядатися порізно. Як писав Б. Луїс, іслам «ще за життя свого засновника був і державою, і ототожненням релігії та правління, що назавжди закарбувалося в пам'яті ... віруючих» [10, с. 215]. Більш того, за висловом В.М. Ракова, «... для ісламу ... нероздільність релігії та політики до сьогодні є родовою рисою...» [11, с. 246].

Відомо, що провідну роль в соціумі відіграє еліта, представники якої, як правило, і є публіцистами, тоді як маси є веденою частиною соціуму. Як писав О. Памук, «якби мою бабусю запитали, яких переконань вона дотримується, то вона, звичайно, відповіла б, що підтримує реформи, розпочаті Мустафою Кемалем Атаюрком. Але, по правді кажучи, її, як і всіх інших стамбульців, що Схід, що Захід цікавили дуже малою мірою ... Подібно до простих стамбульців, зануреним у свої повсякденні проблеми, Ахмет Расім не надто цікавився питанням зіткнення культур Сходу і Заходу або переходу Туреччини з однієї цивілізації в іншу...» [12, с. 154-174]. Сучасна правляча еліта Турецької Республіки

складається з чотирьох основних елітних груп: політичної, військової, економічної та інформаційної. Однак найголовнішу роль у житті турецької держави грають військова та політична еліта. Пояснюється це тим, що між військовими та політичними діячами історично був присутній конфлікт і боротьба за владу. Це є головною особливістю сучасної правлячої еліти Туреччини: прем'єр-міністрів і президентів - Р.Т. Ердогана, А. Гюля і А.Н. Сезера; глав Парламенту - Б. Аринча, К. Топтана і М.А. Шахіна; міністрів закордонних справ - Я. Якиша, А. Гюля, А. Бабаджана і А. Давутоглу. Командувачів провідних силових структур Туреччини - Я. Бююканита, І. Башбуга і Х. Фідана. Виходячи з конституційного устрою Турецької Республіки (парламентська республіка), Великі Національні Збори представляють собою в більшій мірою домінуючий Парламент, який відіграє провідну роль в національній політичній житті, формуючи і контролюючи виконавчу гілку влади.

Сучасна правляча еліта Туреччини приділяє особливу увагу до Ісламської Республіки Іран. Дану особливість можна пояснити двозначно. По-перше, виходячи з концепції А. Давутоглу, турецька дипломатія, з одного боку, прагне звести до нуля проблеми з найближчими державами регіону, вирішуючи їх шляхом багатостороннього діалогу. З іншого боку, з метою створення навколо себе «смуги миру» Анкара виступала в якості посередника у вирішенні важливих регіональних проблем, таких як: ядерна програма Ірану, конфлікт навколо Нагірного Карабаху і арабо-ізраїльське протистояння.

У сучасній Туреччині не втрачає своєї актуальності і має тенденцію до загострення питання про співвідношення секуляризму і релігії в житті країни. Один з найважливіших питань, поставлених нинішнім прем'єр-міністром Р.Т. Ердоганом на порядок денний: що являє собою іслам у Туреччині - форму турецької культури або сам зміст цієї культури. Довгі роки секулярного курсу у внутрішній політиці справили потужний вплив на іслам в Туреччині, і його можна охарактеризувати як особливий синтез світських і релігійних цінностей. З тих пір як партія Ердогана виграла вибори 2001 р. і прийшла до влади, зайнявши 2/3 місць в меджісі, вона постійно намагається дотримати баланс між ісламом і секуляризмом. Турецький політолог, соціолог та історик Шериф Мардін вказує на непослідовність курсу Ердогана і його перервне тяжіння то до ісламу, то до секуляризму.

Хоча велика частина населення Туреччини мусульмани, іслам тут не являє собою монолітну структуру. Сучасне сприйняття і сповідання ісламу варіюється від містичного і народного ісламу до консервативного і більше помірному. Управління у справах релігії визнає це різноманіття і розвиває помірне, толерантне і всеосяжне сприйняття мусульманської релігії.

Риторика західних політиків і оглядачів продовжує дивувати: в зростаючих зв'язках Туреччини з Росією та Іраном, Сирією, Іраком і Азербайджаном. Європейці і американці бачать горезвісну «ісламістську загрозу», схоже, яка лякає їх набагато більше, ніж колись монгольська, оттоманська, революційна або більшовицька загрози. При цьому не зовсім зрозуміло, чому зародження потенційного союзу між православною Росією, шіїтським Іраном і сунітської Туреччиною свідчить про «ісламізацію» Туреччини і про правління «ісламістської партії». У цьому зв'язку країни Заходу просто забувають про те, що крім релігії в цих країнах існують й інші сфери життєдіяльності.

Структура іранського суспільства принципово змінилася, при тому що владна й ідеологічна надбудова, яка побудована попереднім поколінням – збереглася. Відразу після революції 1979 року в Ірані були сильні комуністичні настрої, але тут революція пішла іншим шляхом: громада збереглася як умма, ісламська громада, а владу в країні взяли релігійні авторитети. Як і в СРСР в Ірані є кого і чого розкуркулювати. Величезні шматки власності - знаходяться в руках держави, Корпусу вартових та ісламського духовенства. При цьому - легітимність цього суспільством все більше і більше ставиться під питання, а чорний ринок - створює тіньову економіку, тіньових олігархів, прямо пов'язаних з Заходом, з іноземним капіталом і з сунітами. Вони - як ніхто інший зацікавлені у роздержавленні і приватизації [13].

Національна культура значною мірою перебуває під впливом установок Ісламської Республіки, яка зробила великі зусилля з усунення елементів західної культури, які проникли в образ життя населення до революції 1979. Споживання алкогольних напоїв, яке було відносно широко поширене в містах в останні роки монархічного правління, в нині строго заборонено відповідно до мусульманських законів. Правила носіння одягу вимагають, щоб вона була скромною як у чоловіків, так і у жінок. Спеціальна поліція моралі патрулює вулиці великих і малих міст, стежачи за тим, щоб поведінка жителів відповідала до ісламської моралі. До революції кіно було улюбленим дозвіллям населення, однак нова влада оголосила більшість кінофільмів шкідливими з точки зору суспільної моралі. В результаті їх імпорт був різко обмежений, а твори вітчизняних кіностудій стали піддаватися суворій цензурі.

Іран релігійна країна, друга після Ватикану держава, де основна роль належить духовенству. При цьому - велика частина іранців сповідує шіїзм, маргінальна течія ісламу, що становить 10-15% правовірних. В даний час шіїзм і сунізм знаходяться в гострому, кривавому конфлікті, що почався в Іраку, продовжуючи в Сирії. Мета тієї ж Саудівської Аравії - дестабілізувати і знищити Іран хоча б тому, що в тих місцях, де найбільше нафти - так само локально проживають шіїти [13].

Іранський режим ніяк не вписується в американську парадигму: ні ідеологічно, ні геополітично, ні економічно. Це означає, що перехід США від слів до справи в цьому регіоні (а вже зрозуміло, що Іраком справа не закінчується) різко збільшує військову загрозу Ірану [14, с. 11]. Геополітична проблема для американців складається в тому, що з відходом США з Іраку, Іран може стати найпотужнішою конвенційною силою в районі Перської затоки [15, с. 32].

У середньоазіатських республіках Іран нарощує економічні зв'язки, але про політичне посилення іранських позицій говорити поки рано, оскільки еліти середньоазіатських республік не йдуть на надмірне зближення з Тегераном, побоюючись окрику з Вашингтону. На сьогодні найбільш вражаючим виглядає економічне співробітництво Ірану з Таджикистаном. За підсумками 2010 р. товарообіг між цими країнами склав \$ 201,7 млн. (Росія - \$ 959,8 млн., Китай - \$ 685,1 млн., Туреччина - \$ 438,6 млн.) [16].

Висновки. У дослідженні уточнено понятійну складову аксіологічної парадигматики, виявлено загальні та специфічні риси підсистем, компонентів й елементів громадського життя в їх координаційній залежності. Звернуто більше уваги на соціологічні аспекти геополітики. Відмінною ознакою між Іранською

правлячою системою та Турецькою виступає релігійний компонент. Основна роль у Іранському управлінні належить духовенству, а Туреччина являє собою секулярну державу. Розкрито сутність співвідношення Ісламського і Західного у Турецькому суспільстві.

Характеризуючи сучасну релігійну ситуацію в Туреччині, Управління у справах релігії стверджує, що тут встановилася релігійна свобода як така і існування варіацій в самій релігії (англ. *intra-religious freedom*) [17]. Аналіз політичного досвіду Туреччини сприяє пошуку відповіді на питання про сумісність мусульманської культурно-цивілізаційної матриці з суспільно-політичними цінностями сучасних західних світських демократій, що сягають корінням в інший цивілізаційний ґрунт.

Сучасні турецько-іранські відносини характеризуються певною взаємозалежністю, основою якої виступає економіка. Взаємна економічна зацікавленість по відношенню один до одного сторони почали випробовувати після закінчення гострої фази геополітичної боротьби, яка ознаменувалася ще в 1990-х роках.

В Ірані в умовах його відносній ізоляції і одночасно сильної залежності від світового ринку нафти шлях перетворення здійснюється, головним чином, завдяки спроб прориву на окремих напрямках. В Ірані керівництво країни намагається прискорити процес модернізації шляхом підвищення якості освіти та рівня науки. У зв'язку з цим, з одного боку, не можна виключати ймовірність «прориву» у пошуку альтернативних технологій або розробки власних технологій, особливо в умовах загальносвітового інформаційного простору.

Бібліографічні посилання

1. Стасевич В. П. Культура як аксіологічний феномен буття (соціально-філософський аналіз природи та ієрархії культури) [Текст] : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / В. П. Стасевич. – Донецьк, 2004. – 166 с.
2. Гегель Г. Філософія права [Текст] / Г. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – С. 270.
3. Социальная структура [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_структура. – Загл. с экрана
4. Türkdoğan O. Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı / O. Türkdoğan. – İstanbul : Çamlıca Yayınları, 2002/
5. Türkdoğan O. Çağdaş Türk Sosyolojisi / O. Türkdoğan. – İstanbul : Turan Yayıncılık, 1995.
6. Ханна П. Второй мир [Текст] / Центр исследований постиндустриального общества ; вступ. статья В.Л. Иноземцева. – М. : Издательство «Европа», 2010. – 616 с., С. 70.
7. Cohen A. Washington concerned as Turkey is leaving the West [Электронный ресурс] / A. Cohen // Hürriyet Daily News. 09.01.2011. – Режим доступа : <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=washington-concerned-as-turkey-leaving-the-west-2011-01-09>. – Загл. с экрана
8. Тойнби А. Цивилизация перед судом истории. Мир и Запад / Арнольд Дж. Тойнби. – М. : Астрель, 2011. — 318 с., С. 183.
9. Экономика Турции [Электронный ресурс]. – Режим

доступа : <http://www.gmu-countries.ru/asia/turkey/economy.html> – Загл. с экрана

10. Луис Б. Ислам и Запад [Текст] / Бернард Луис. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2003. – 320 с., С. 215.
11. Раков В. М. Либеральная политическая философия и христианство [Текст] / В.М. Раков // Политический альманах Прикамья. – Вып. 5. – Пермь, 2005. – С. 246.
12. Памук О. Город воспоминаний [Текст] / О. Памук ; пер. с турецк. М. Шаров и Т. Маликов. – М., 2006. – С. 154–174.
13. Проблемы иранского общества, опубликовано 17.12.2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://voprosik.net/problemu-iranskogo-obshhestva/> © питаннячко – Загл. с экрана
14. Дугин А. Д. Ось Москва – Тегеран [Текст] / А. Д. Дугин // Геополитика. Информационно-аналитическое издание. – Выпуск VII, Тема выпуска: ИРАН. – М. :2011. – 116 стр., С.11.
15. Савин Л. В. Иран и Япония: взаимозависимость атомной энергетики и политики [Текст] / Л. В. Савин // Геополитика. Информационно-аналитическое издание. – Выпуск VII, Тема выпуска: ИРАН. – М. :2011. – 116 стр., С.32.
16. Гулевич В. Ньюансы ирано-турецкой политики на Ближнем Востоке, 17.05.2011 [Электронный ресурс] / В. Гулевич. – Режим доступа : <http://www.geopolitica.ru/Articles/1237/>. – Загл. с экрана
17. Bardakoğlu A. Religion and Society [Text] / A. Bardakoğlu // New Perspectives from Turkey. – P. 145.

Белокопытова Н.И. Социально-политические параллели тюркского и персидского общества.

Рассмотрены ключевые социально-политические аспекты, характеризующие современный период тюркской и персидской социальности. Необходимость такого исследования связано с философской проблемой социального управления. Автором определяется система основных аксиологических констант, описывающих ценностный мир тюркского и персидского бытия в целом: экономическое, политическое, религиозное, культурное; выявлены общие и специфические черты концепта в тюркскоязычных и перськомовний картинах мира, которые имеют проявление на уровне контекстуальных смыслов.

Ключевые слова: концептосферы ценностей, соотношение Исламского и Западного, категория «ценность», кластеризация экономики, структура общества, Иранский режим, секулярная традиция Турции, правящая элита Турции.

Bilokopytova N. Social and political parallels of Turkic and Persian society.

Address key social political aspects that characterize the modern period of Turkic and Persian sociality. The need for such studies due to the philosophical problem of social management. The author defines the basic axiological system constants describing the world of values Turkic and Persian life in general: economic, political, religious, cultural; identified general and specific features of the concept in the Turkic and Persian worldview that are the manifestation level contextual meanings.

Key words: concepts of values, the ratio of the Islamic and Western, category «value» clustering of the economy, the structure of society, the Iranian regimen, secular tradition of Turkey, ruling elite of Turkey.

Надійшла до редколегії: 11.04.14 р.

УДК 327 (460)

Р.-М. О. Блажиєвська

Львівський національний університет ім. Івана Франка

ПРОБЛЕМА ГІБРАЛТАРУ В ІСПАНО-БРИТАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Розглянуто проблему Гібралтару в контексті іспано-британських відносин. Проаналізовано бачення Іспанією та Великобританією даної проблеми та можливі варіанти її вирішення. Визначено ставлення мешканців Гібралтару до можливої зміни суверенітету. Розглянуто роль Європейського Союзу у врегулюванні кризових ситуацій навколо Гібралтару.

Ключові слова: Гібралтар, Іспанія, Велика Британія, Європейський Союз, територіальний спір.